

фінансові стимули від держави для активізації процесів розвитку реабілітаційної та медичної складових курортного сервісу.

Довоєнний період розвитку українських курортів у ХХІ ст. характеризується багатовекторним спрямуванням курортних дестинацій для забезпечення потреб споживачів у лікуванні, оздоровленні, туризмі, спорті, рекреації тощо. Зрозуміло, що в умовах воєнного стану та ескалації збройного конфлікту соціально-економічний профіль українських курортів може бути істотно зміненим, адже окремі оздоровниці будуть вимушені працювати як військові госпіталі, лікарні, реабілітаційні центри, надавати тимчасове житло для евакуації громадян тощо.

Курортно-рекреаційна сфера і туризм репрезентують сферу послуг національної економіки з позиції внутрішнього споживання, а також розкривають потенціал гостинності нашої держави на європейському та світовому рівнях і є засобом м'якого впливу у міжнародній дипломатії. Важливим напрямом розвитку курортів державного та місцевого значення є доведення якості послуг гостинності до міжнародних стандартів, удосконалення технологій, впровадження нових видів і форм обслуговування. Однак практика функціонування більшості підприємств курортно-рекреаційної сфери в Україні засвідчує, що за ефективністю вони і досі ще не досягли належного світового рівня. Крім того, враховуючи зарубіжний досвід антикризового курортного менеджменту, необхідно зазначити, що для його практичного використання в Україні потрібно доопрацювати ряд організаційних і методичних аспектів щодо підвищення ефективності публічного управління курортами державного та місцевого значення.

Отже, у процесі формування механізму антикризового публічного менеджменту курортно-рекреаційної сфери в умовах геополітичних загроз державності слід виходити з реальних передумов і перспектив, які базуються на ринковому потенціалі адаптивних змін у функціонуванні курортів і туризму в Україні.

*Людмила ДЕЙНЕКО**
*Олена ЦИПЛИЦЬКА**

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Формування та реалізація промислової політики в Україні наштовхується на численні труднощі, обумовлені як зовнішніми, так і внутрішніми факторами. Закріплення неокласичної парадигми в управлінні економікою, зростання ідеології вільного ринку привели до зміщення фокусу економічної політики на інституціональні реформи і «горизонтальні» важелі впливу. В результаті промисловий сектор країни, якому належить ключова роль у розвитку та забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки, був фактично позбавлений державної уваги та підтримки, що так важлива на етапі модернізації і в умовах потрясінь внутрішньої та зовнішньої генези. Оскільки в цих умовах не стільки ринкові механізми, скільки цілеспрямоване публічне управління спричиняє вирішальний вплив на формування національної системи інститутів, необхідних для забезпечення технологічної модернізації, оптимізації галузевої структури промисловості, захисту національних інтересів, в тому числі у протидії загрозам дер-

* *ДЕЙНЕКО Людмила Вікторівна* — д.е.н., професор, завідувач відділу промислової політики, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ, Україна, deinekolv@gmail.com

* *ЦИПЛИЦЬКА Олена Олександрівна* — к.е.н., докторант, науковий співробітник відділу промислової політики, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ, Україна, o.liakhovetz@gmail.com

жавності за рахунок зміцнення військово-промислового комплексу і внеску в загальне економічну сталість і зростання.

У 2007-2017 рр. державне управління економікою демонструвало інертність по відношенню до промислового сектора, про що свідчить слабкий зв'язок між основними показниками діяльності суб'єктів господарювання промисловості та індексом ефективності уряду (рис. 1).

Спад промислового виробництва у 2012-2015 рр. змусив Уряд звернути увагу на промисловий розвиток. Як результат, у 2018 році представлено проект Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року та очікується її затвердження. Стратегія зосереджена на досягненні трьох цілей: 1) сталий економічний розвиток; 2) зростання рівня життя та соціальна стабільність; 3) підвищення рівня національної безпеки [3].

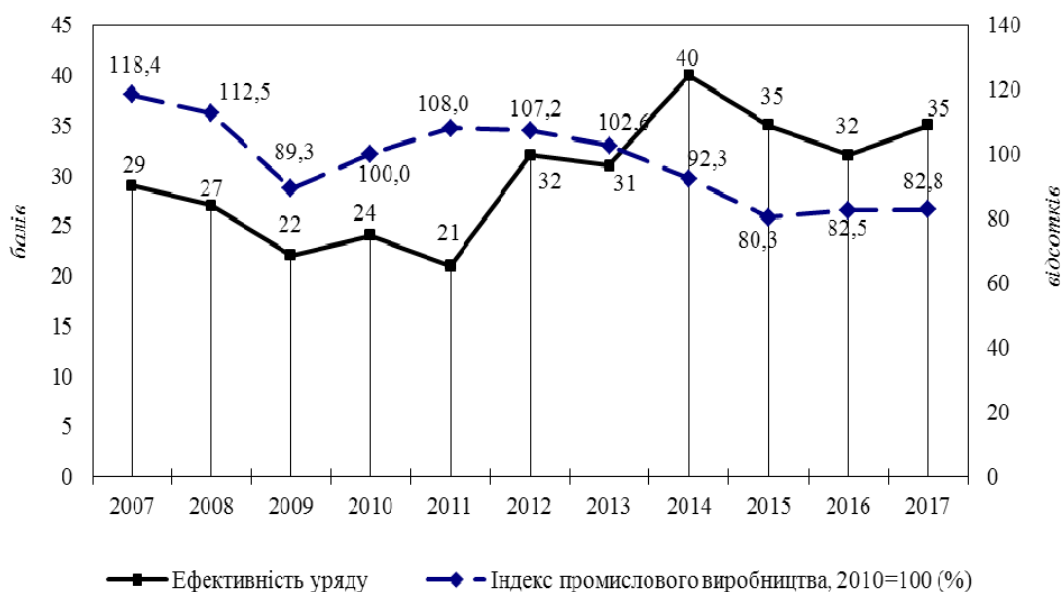

Рис. 1. Співвідношення між індексом ефективності уряду та індексом промислового виробництва в Україні, 2007—2017 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [1; 2]

Разом з тим, успішній реалізації промислової політики, що буде сформована відповідно до Стратегії, можуть перешкоджати ряд загроз, джерелом яких є неформальні та формальні інститути, а саме:

1. Формування нелегітимних центрів економічної влади на основі монопольного контролю. Ефективніші економічні стратегії, привілейований доступ до природних і фінансових ресурсів сприяють отриманню монопольного контролю над ринками та формуванню відокремлених від держави нелегітимних центрів влади. В таких умовах інструменти промислової політики можуть бути нівельовані децентралізованим впливом приватних компаній на економічні процеси. До монополізованих ринків в Україні відносяться фармацевтична галузь і торгівля лікарськими препаратами, постачання продуктів нафтопереробки, газопостачання, металургія та виробництво труб, окремі продовольчі ринки, виробництво міндобриव.

2. Незавершеність і затягування реформ у сфері податкового та митного законодавства, експортно-імпоротної діяльності та їх інституційного забезпечення. Не відпрацьовані та/або не закріплені в законодавстві механізми спрощення податкової звітності (зокрема, об'єднання звітності по ПДФО та ЄСВ) та митного декларування (запроваджена система «Єдиного вікна» на українських митницях досі не працює в повній мірі); створення більш прозорої діяльності в сфері трансфертного ціноутворення (Україна досі не стала підписантом Конвенції МСАА); набуття експортерами статусу уповноваже-

ного економічного оператора тощо. Досі не завершено створення ПАТ «Експортно-кредитне агентство», призначеного для страхування, надання гарантій і компенсацій за експортними кредитами.

3. Відсутність ефективних правових інститутів, що сприяли б покращенню інвестиційного клімату, заміщення їх «інституційними пастками» (патоінститутами), що проявляються також в ухиленні від сплати податків, корупції, нехтуванням екологічними нормами виробництва тощо. Неналежний захист прав власності та інвестицій, недосконале патентне законодавство постійно знаходяться на порядку денному дій Уряду, але основні проблеми тривалий час не вирішуються через відсутність політичної волі, необхідність узгодження значної кількості законодавчих і нормативно-правових актів.

4. Відсутність ефективної взаємодії держави та бізнесу та її стійких інституцій, сформованих на базі спільних інтересів, які спрямовані на промисловий розвиток та економічне зростання. Демократичні засади функціонування уряду в Україні оцінюються як дуже низькі (індекс демократії в Україні за останні роки знизився до 3,21, за даними The Economist Intelligence Unit), що характеризує погіршення діалогу між владою, суспільством і бізнесом.

5. Незважаючи на появу новітніх організаційно-правових форм підтримки інноваційного бізнесу — кластерів, індустріальних парків, технопарків, бізнес-інкубаторів, їх кількість поки що недостатня для забезпечення інноваційного розвитку промисловості (на 01.11.2018 р. було зареєстровано всього 36 діючих індустріальних парків), особливо відчувається їх нестача в регіонах із повільним індустріальним розвитком, ознаками якого є зношеність основних фондів, слабка культура корпоративного управління, зволікання із приватизацією державних підприємств і залученням інвестицій тощо.

6. Низький рівень довіри до уряду та до судової влади, що не дозволяє у повній мірі реалізувати реформи в промисловому секторі. За період 2016-2017 рр. частка опитаних, які довіряють уряду і суду, становила лише 11 % (у Греції — 14 %, Польщі — 50 %) [4].

Поряд із загрозами реалізація промислової політики пов'язана із рядом інституціональних ризиків. Найбільш значимими серед них можна назвати загострення соціальних і політичних конфліктів; регіональна дивергенція через нерівномірність розташування промислових кластерів; персоніфікація взаємодії держави та промислових підприємств, повернення до секторальної політики; послаблення економічної самостійності та втрата конкурентних позицій на світовому ринку внаслідок глобальних торговельних війн; переважання політичних та соціальних інтересів над економічними через очікувані вибори, необхідність наповнення Пенсійного фонду тощо.

Проблема подолання зазначених інституціональних загроз і запобігання ризикам може бути вирішена за рахунок запровадження дієвої промислової політики, що базується на здійсненні постійного моніторингу проблем і потреб як промислових виробників, так і інших стейкхолдерів, забезпеченні ефективної взаємодії і партнерства бізнесу та публічної влади в досягненні цілей промислового розвитку. Важливо наголосити, що в умовах загроз державності публічне управління промисловим розвитком повинно мати за пріоритет суспільні інтереси й забезпечити підтримку та сприяння промислового розвитку у відповідності з ними.

Література

1. World Governance Indicators. URL: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#reports>.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року». URL: http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=10ef5b65-0209-4aa1-a724_49fd0877d8d6_&title=Proekt

*Лариса ЄМЕЛЬЯНЕНКО**

МІНІМІЗАЦІЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ ЯК ІМПЕРАТИВ ДЕТИНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасний розвиток української державності позиціонує корупцію і тіньову економіку як ключову загрозу національній безпеці та одну із найбільших перешкод на шляху розвитку країни. Корупція і тіньова економіка ставлять під загрозу сам факт існування держави, виступають основною перешкодою для підвищення рівня життя населення, економічного розвитку, становлення громадянського суспільства, боротьби з організованою злочинністю. Зростання корупції в Україні — один з основних бар'єрів на шляху залучення іноземних інвестицій і сучасних технологій у національну економіку. Всеохоплююча корупція в усіх сферах національної економіки та гілках державного управління, високий рівень розвитку тіньової економіки створюють безліч перешкод на шляху проведення відповідних реформ і негативно впливають на інвестиційну привабливість України, що суттєво сповільнює хід даних процесів і нівелює ефективність проведених реформ, які набувають лише формального характеру. Одним із пріоритетних завдань державної антикорупційної політики в Україні повинно стати створення та впровадження якісної системи аналізу та оцінки корупційних ризиків у сфері публічного управління.

Корупція і тіньова економіка тісно переплетені та взаємопороджують одна одну. Тіньова економіка може існувати і розвиватися в значних масштабах лише в умовах корумпованості всіх систем державної влади і управління. Вона формує корупційні відносини в усіх сферах політики та економіки, від яких залежить її благополучне існування. Корупція змушує її залишатися в тіні та вести нелегальний бізнес, створює основу для формування її нових сфер і видів. Тіньова економіка — фінансова основа корупції, а корупція — фінансова основа тіньової економіки.

Корупція є однією з причин, що призвела до масових протестів в Україні наприкінці 2013 р. — на початку 2014 р. Згідно з результатами дослідження «Барометра Світової Корупції», яке проводив Міжнародний дослідницький центр Gallup International Association, 36 % українців були готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. При цьому 74 % опитаних були впевненими у корумпованості саме державного сектора, а також у відсутності практичної діяльності органів влади в подоланні корупційних зловживань [4]. За оцінкою експертів МВФ, через високий рівень корупції в Україні зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) сповільнюється майже на 2 % у рік. За словами постійного представника МВФ в Україні Йоста Люнгмана, в разі подолання корупції українська економіка зможе зрости на 5 % у рік [6].

Ми поділяємо думку вітчизняного вченого З. Варналія, який справедливо зазначає, що подальший розвиток тіньової економіки та розквіт корупції призводять до перетворення України як держави на нове макроекономічне утворення — «тіньову парадержаву» [1]. «Тіньова парадержава» — це утворення державного типу макроекономічного рівня, в якому внаслідок високого рівня корупції та тінізації держа-

* *ЄМЕЛЬЯНЕНКО Лариса Михайлівна* — д.е.н., професор кафедри національної економіки та публічного управління ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», lora-lara@ukr.net